

UNIVERZITA KARLOVA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Historie odborného školství
ve městě Varnsdorf**

The history of vocational education in Varnsdorf

Martina Žampachová

Praha 2018

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syříšně, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historie odborného školství ve městě Varnsdorf vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Varnsdorfu, dne 3. července 2018

Martina Žampachová

Chtěla bych touto cestou poděkovat pánům PhDr. Ivo Syřiště, PhD., vedoucímu mé bakalářské práce a Ing. Bc. Petru Jakubcovi, řediteli VOŠ a SPŠ a SOŠS a CR Varnsdorf, dále jeho zástupci Mgr. Bc. Janu Škodovi a paní učitelce Ing. Soně Novotné. Za jejich velkou ochotu pomoci. Děkuji také za pomoc mé dceři Simoně, manželovi Martinovi a celé své rodině za trpělivost.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce nahlíží a rozebírá historii města a vznik odborného školství ve Varnsdorfu. Práce má za cíl informovat čtenáře o vzniku a způsobu předávání řemeslné dovednosti a také ukázat vývoj odborných škol, nejen v tomto severočeském městě.

První část se zabývá podrobně zmapovanou historií lidské práce, vznikem měst a tradic. Každá lidská činnost, která byla svým způsobem organizovaná a dále se rozvíjela, předávala se a zdokonalovala, měla svá pravidla.

Informace byly čerpány z dochovaných záznamů v Městské knihovně ve Varnsdorfu a v knihovně při UK v Praze.

Druhou část mé práce tvoří historie mého rodného města, rozvinutý průmysl a jeho odborné školství. Můžeme pozorovat, jak tržní hospodářství a politická situace ovlivňuje nejen skladbu obyvatel ve městech.

Třetí část práce je věnována rozhovoru s Ing. Bc. Petrem Jakubcem, ředitelem VOŠ a SPŠ a SOŠS a CR a jeho pohledu a vzpomínkám na odborné školství.

Varnsdorf je a zůstává městem textilu a průmyslu, který má na školství výrazný vliv už od dávných dob a má stále co nabídnout.

KLÍČOVÁ SLOVA

Odborné školství, historie, učební obory

ABSTRACT

This work analyses and consults the history of the town Varnsdorf and the origin of vocational education there. The aim of the work is to inform the reader about the origin and the way of handing over crafts and skills and also to show the development of vocational schools not only in this North Bohemian city.

The first part deals with the origin of human work, cities and traditions. Every organized human occupation had been developed, improved and had its own rules.

All the information was drawn from preserved records of the Municipal Library in Varnsdorf and from the library at the Charles University in Prague.

The second part of my work is dedicated to the history of my hometown, the developed industry and its vocational education. We can observe how the market economy and political situation affected not only the composition of the population in the town.

The third part contains the interview with and his personal point of view with respect to the system of vocational education.

Varnsdorf was a city of textile and industry that has had a significant impact on education since ancient times and still has a lot to offer.

KEYWORDS

Expert education, history, apprenticeships

Obsah

Úvod	9
1. Všeobecná historie řemesla	10
1.1. Dávná historie řemesel	10
1.2. Specializace ve výrobě	10
2. Poválečné období v českých zemích	11
2.1. Rakouská monarchie	11
2.2. Faktorský systém a manufaktury	11
2.3. Cechy	12
3. Vznik odborného školství	13
3.1. Vývoj odborného školství	13
3.2. Výcvikový kurz a vznik prvních odborných škol	13
4. Poválečný vývoj odborného školství	14
4.1. Soustava odbornosti po první světové válce	14
4.1. Reformy učňovského školství	14
4.2. Soustavy učebních oborů po roce 1958	15
5. Porevoluční období učňovského školství a vývoj do současnosti	16
5.1. Nežádoucí jevy odborného školství	16
5.2. Zřizovatelé odborných škol	16
5.3. Označení současných oborů	17
6. Historie města Varnsdorf	18
6.1. Mé město Varnsdorf	18
6.2. Založení Varnsdorfu	19
6.3. Průmysl a řemesla ve městě	20
6.4. Největší továrny ve Varnsdorfu	21
6.4.1. Velveta Varnsdorf	21
6.4.2. Elite Varnsdorf	22
6.4.3. TOS Varnsdorf	22
6.4.4. Průmyslový růst	23
7. Založení odborného školství ve Varnsdorfu	24

7.1. Hasnerův zákon	24
7.1.1. Soustava národního školství	24
7.2. Anton Runge	25
7.2.1. Úryvek dopisu Antona Rungeho	25
7.3. Varnsdorfští podnikatelé	26
7.4. Pracovní školy (Berufsschulle), školy pro povolání	26
8. Přehled odborných škol ve Varnsdorfu	27
8.1. Odborná škola pro tkalcovství a barvířství	27
8.1.1. Zahájení výuky tkalcovské školy	27
8.1.2. Počty žáků	27
8.1.3. Vývoj školy	28
9.1. Mariánský ústav	29
10.1. Vyšší reálná škola	29
11.1. Živnostenská škola	29
12.1. Živnostenská pokračující škola (Gewerbliche Vortbildungsschule).	30
13.1. Dvouroční česká živnostenská škola pokračovací	30
14.1. Obchodní škola	31
15.1. Střední odborné učiliště textilní (SOU textilní n.p.Elite)	31
15.1.1. Založení odborného učiliště Elite Varnsdorf n.p.	31
15.1.2. Organizační opatření SOU n.p. Elite Varnsdorf	32
15.1.3. Nabízené učební obory po roce 1990	32
15.1.4. Ukázka učebního plánu z roku 1961	33
15.1.5. Vedení školy	33
16.1. Odborné učiliště a Praktická škola	34
16.1.1. Nabízené obory	34
16.1.2. Nové obory	35
17.1. Odborné učiliště Státních pracovních záloh č.26 (TOS, Varnsdorf)	35
17.1.1. Nabízené učební obory	36
17.1.2. Změny v provozu školy po roce 1960	36
17.1.3. Nový zřizovatel školy	36

18. 1. Odborné učiliště spojů	37
19.1. Střední odborné učiliště energetické	38
19.1.1. Nabízené obory	38
19.1.2. Slučování škol	38
20.1. Hudební škola	38
21.2. Vyšší průmyslová škola strojnická	39
21.2.1. Požár školy	39
21.2.2. Učební obory	39
22.1. Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Varnsdorf	40
22.1.1. Ředitelé a zástupci VOŠ 2004 - 2014	40
23.1. Střední průmyslová škola TOS VARNSDORF s.r.o.	41
23.1.1. Logistika výuky	41
23.1.2. Nabízené obory	41
23.1.3. Článek Ing. Jana Rýdla	42
Rozhovor	43
Závěr	47
Seznam použitých informačních zdrojů	48

Úvod

V první části práce se zaměříme na historii řemesla a další předávání znalostí a dovedností mladším generacím. Kdy tuto odpovědnost nese rodina a kde se později a to nejen mladí lidé, mohli dál vzdělávat a za jakých podmínek. V které době se objevují cechy, jejich zrušení, manufaktury a později továrny. Rozvoj průmyslu a rozvoj odborného školství, jeho základů, živnostenských, pokračovacích a odborných škol.

Poté bych ráda představila své rodné město a jeho historii.

Dále budeme pozorovat rozvíjející se množství nejdříve textilních a poté strojírenských podniků. K tomu, abychom správně analyzovali téma je nutné, pozastavit se nad historií továren a podniků. Představíme si hlavní průmyslové proudy a představitele, kteří se podíleli na založení odborných škol.

Dále obory, které utvořily město a jsou s ním od samého začátku. O nastávající době expanze, kdy celý Šluknovský výběžek, měl možnost a vybral si s celé řady nových příležitostí.

Dále (z dostupných informací), uvádím odborné školy, které jsme na území města mohli nalézt. Seznámíme se s jejich založením, historií, systémem fungování a v některých případech s jednotlivými obory, či počty žáků. Některé školy byly založeny na popud místních firem, které potřebovali kvalifikované zaměstnance. Je to například Střední odborné učiliště textilní, založeno firmou Elite Varnsdorf nebo Střední průmyslová škola TOS Varnsdorf s.r.o. založena podnikem TOS Varnsdorf....

Závěr práce doplním rozhovorem s panem Ing., Bc. Petrem Jakubcem, ředitelem Vyšší odborné školy a Střední školy, Varnsdorf, p.o., kterého historie města a jeho školství zajímá a sám ji také tvořil.

Téma bakalářské práce je historické, metodikou práce je tedy rešerše historických, dostupných pramenů, která je doplněna již zmíněným rozhovorem.

1. Všeobecná historie řemesla

1.1. Dávná historie řemesel

K tomu, abychom mohli zkoumat historii odborného školství ve Varnsdorfu, bychom nejprve měli nahlédnout do dávné historie. Ukázat si, odkud a kterým směrem se vlastně řemeslo jako takové, objevilo a rozvíjelo. Samotné začátky řemesla na našem území vznikly již ve čtvrtém století př.n.l. Lidé, živící se zemědělstvím, měli potřebu zakládat trvalá sídla a zajišťovat si ve svém prostoru obživu. Tito lidé, však víceméně pracovali pro sebe a jejich řemesla ještě nesloužila, jako služba ostatním.

Původním cílem řemesla, byla zřejmě primární snaha obživy, zajištění přežití skupiny a jejího dalšího pokračování. U primitivně žijících kmenů se setkáváme s typem učení příkladu a nápodoby, který se předával z generace na generaci a tímto se také lidská zručnost vyvíjela. V prvobytné společnosti dělba práce neexistovala a mládež se všemu potřebnému učila odezíráním. Jednalo se o všestrannou výuku, přesto byli chlapci vedeni spíše k technikám lovu a výrobě zbraní a dívky se učily domácím pracem a starostí o rodinu.

V pozdějším období (4.000 – 2.000 let př.n.l.) se setkáváme s nárůstem zemědělských činností a s ním dochází i k výraznější dělbě práce na pastevectví, chovu dobytka a pěstování plodin.

1.2. Specializace ve výrobě

Později v době bronzové, došlo k dělbě práce. Zemědělství bylo odděleno od všech ostatních řemesel, doba byla zaměřena hlavně na výrobu nástrojů z bronzu a těžbu hornin a kovů. Tady již můžeme mluvit o jakési specializaci v určitých odvětvích výroby a odbornosti. Vývoj pokračuje s objevem železné rudy a jejího dalšího zpracování. Ve střední Evropě, se setkáváme s kovářským řemeslem. Kováři nejen zhotovovali různé nástroje, ale fungovali také jako opraváři a údržbáři. Kovářské řemeslo se tedy jako jedno z prvních řemesel, vyvíjelo už za dob našich předků Slovanů. Pokrok se projevoval hlavně při výrobě nástrojů, například kovaná vedra, motyky, srpy nebo kladiva.¹

¹ WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha: Česká Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906, str.32.

2. Poválečné období v českých zemích

2.1. Rakouská monarchie

Přesuneme se do období třicetileté války, území české země je zpustošeno. Po prohraném stavovském povstání v přelomu 16. a 17. století. Zemědělství bohužel přestalo fungovat, díky znehodnocené úrodné půdě. Trosky obydlí a měst, vyhubený dobytek a snížený počet obyvatel, přerušil veškerý rozvoj. Vrchnost se však zasadila o zlepšení situace okleštěním práv královských měst. Zemědělství se začalo pomalu vzpamatovávat.

Rakouská monarchie, zadala českým zemím obléci do vlněných uniforem svoji novou armádu a také ji vyzbrojit. V druhé polovině 17. století, otec Marie Terezie, Karel VI, zakázal vyvážet vlnu a dovážet sukno. Výroba sukna se zavedla ve Slezsku a také u nás na severu. Po druhé a znovu prohrané, prusko-rakouské válce, přišla Marie Terezie (mimo jiné) o celé Slezsko a výrobu textilu.

Snaha o rozdělení textilní výroby do jiných českých měst, narážela na dosavadní svou kvalitu a kvantitu cechovního zřízení. Zavedením požadavku výroby do menších měst a vesnic, byl na druhou stranu dotován řadou výhod pro šlechtu, která obce zpravovala. Jednalo se o jisté výhody a úlevy, jako například zproštění podnikatelských daní, či bezúročné půjčky. Také jistou politikou ve formě svobodných povolání. Význam svobodného povolání dále spočívalo v mimocechovní výrobě a bez cechovních omezujících předpisů.

2.2. Faktorský systém a manufaktury

Dále se zavádí výhodný, Faktorský systém. Ten zjednodušoval cestu výrobku. Záležel hlavně na dodávání materiálu domácím přadlákům a jejich polotovary se dále rozdělovaly mezi další zpracovatele až ke konečnému výsledku.

Také vznikají první manufaktury, jsou děleny na soustředěné a rozptýlené. Dělí se podle toho, jestli je výrobek postupně zpracováván v jedné, soustředěné budově přadláky a tkalci, nebo jsou tito řemeslníci ve svém. Na našem území, je nejrozšířenější typ kombinovaná manufaktura. Základní úkony provádějí tkalci a přadláci rozptýleně a dokončovací práce (např. bílení, barvení, potisk), se soustředí do nejbližší, společné manufaktury.²

² ČERNOHORSKÝ, Zdeněk, 1973. *Vývoj učňovského školství v Československu*. Vydání 1., v Praze: Státní ped. nakladatelství, n.p., publikace č. 34-0-203. SPN 34-0-203, str.11

Vysoká poptávka po odborné práci, měla za následek štěpení řemesel na různá odvětví. Nově vznikající města a vesnice, potřebovali expandovat a to také způsobilo přisun nových řemeslníků. Různí řemeslníci v této době tvořili důležitou skupinu v městské společnosti. Začali se sdružovat a usilovat o jakousi ochranu před konkurencí a také žádali větší pravomoc městskou politiku.

2.3. Cechy

Ze začátku, tedy spadala řemesla do kompetence městských rad, ale časem začala získávat stále větší autonomii. Tato řemeslnická samospráva, mimo jiné, rozhodla o propojenosti živnosti a řemesla. Každý řemeslník se nejprve měl stát učněm. Tento proces se trváním lišil podle místa učení, mistrem i oborem. Učedník zastával nejen funkce spojené s řemeslem, ale mnohdy se stal pomocníkem u svého mistra i mimo dílnu.

Velký podíl na výchově řemeslníků, měl vznik cechu. Společnost se starala nejen o fungování daného řemesla, organizaci a správu, ale také o sociální zázemí svých členů a to v době nemoci nebo jiných neštěstí. Jedná se tedy o odbornou společnost řemeslníků a obchodníků, s cílem přípravy nových učedníků s určitou zárukou kvality vykonávané práce. Po získání výučního listu se z učedníka stává tovaryš. Každý tovaryš, musel projít takzvaná „vandrovní léta“ a pracovat u několika mistrů svého oboru. Až po uplynutí určité doby, mohl tovaryš zažádat o složení mistrovských zkoušek a stát se tak členem cechu. To mělo své další nesporné výhody.

Zánik cechovní výroby nastává v období třicetileté války, kdy jsou vládou více podporovány manufaktury a konkurenční prostředí. Ke zrušení cechů dochází v roce 1859. Nahrazeny byly zmíněnými manufakturami a později továrnami. Přesto řemeslo jako takové, s řemeslnými dílnami a cechy, potkáváme dodnes.³

³ EBELOVÁ, Ivana. *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka*. Praha: Scriptorium, 2001. ISBN 80-86197-33-6. str.10

3. Vznik odborného školství

Po zrušení Cechů dochází k zakládání pokračovacích živnostenských nebo odborných škol pro mladé učně. Tyto školy jsou však ze začátku bez zaměření na konkrétní řemeslo. Později v 19. století, vznikají konkrétně zaměřené obory, které mají ustálenou podobu. Tato živnostenská učiliště jsou přístupná jak chlapcům, tak i dívkám, ovšem odděleně. Jejich zdárné ukončení nahrazuje tovaryšský list.⁴

3.1. Vývoj odborného školství

Již od poloviny 17.století se mladistvým, žebrákům i tulákům, dostalo ve větších městech pomoci, vyřešili svoji problémovou sociální situaci v donucovacích pracovnách. Dvůr i vláda, ústřední a zemské úřady povolali odborníky, učitele, mistry a kvalifikované dělníky, aby učili své poddané v místních textilních manufakturách. Rozdíl mezi zaučováním a probíhající cechovní přípravou učňů, spočíval v inovativním přístupu nových postupů výrobních i pracovních. Byl zaveden a sjednocen vyučovací postup a technologie. Hotový výrobek pak měl stejné zařazení a kvalitu v různých přípravnách. To bylo důležité pro určování, dnes známých norem.

3.2. Výcvikový kurz a vznik prvních odborných škol

Dalším učebním zařízením, určeným k profesní přípravě, je považován „výcvikový kurz“. Ten poprvé zavedla přádelnická a tkalcovská škola. Přestává dostačovat metoda „odhlížení“ a začíná se vyučovat i důležitým souvislostem a to „základům odborné teorie“. Po vydání patentu (roku 1767) se rozrůstají další školy se základy triviálního vzdělávání. Vývoj průmyslu, přírodních a technických věd se v této době značně zrychloval. V roce 1829 vzniká „Jednota pro povzbuzení průmyslu v Čechách“ a množí se další průmyslové školy. V roce 1848 se školství vrací do rukou státu a později (roku 1857), se otevírá první česká „Průmyslová škola v Praze“. Další odborné vzdělávání poskytovaly řemeslnické školy. Význam cechovního vzdělávání ustupoval, vystřídal ho „živnostenský řád“ (roku 1859) a také zavedení učebního poměru.

⁴ JÚVA, Vladimír, 1995. *Stručné dějiny pedagogiky*. 3. rozš. vyd. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-07-9. str.31

4. Poválečný vývoj odborného školství

4.1. Soustava odbornosti po první světové válce

Nově vytvořená školská soustava odbornosti se na přelomu 19. století a 20. století

- Úplné školy odborné, (nižší a vyšší)
- Neúplné školy odborné
- Školy pokračovací
- Všeobecná škola řemeslnická (ta se přidala později)

Po první světové válce se situace změnila. Škola pokračovací zanikají a přechodně vznikají „Školy pro válečné poškozence“, které se ruší s rokem 1922. Republika přejímá rakouskou školskou soustavu odborného školství. V roce 1925 patří odborné školství k „ Ministerstvu školství a národní osvěty“. Živnostenská škola začíná užívat název „Učňovská škola“. Dívčí odborné vzdělávání se do popředí dostává roku 1918. „Baťovské živnostenské školství“ patří k dalším novým směrům a je připomínáno dodnes.

Bohužel, „Světová hospodářská krize“ (až do roku 1938), způsobila stagnaci ve vývoji odborného školství. Jako další překážku v rozvoji, uvádím vpád nacistických vojsk a „druhou světovou válku“. Po válce a osvobození „Rudou armádou“, české školství ovlivňuje „Košický vládní program“.

4.1. Reformy učňovského školství

V roce 1946 se (na celém území republiky), mění název „Učňovská škola“ na „Základní odborná škola“. Mezi lety 1949 a 1953, vznikají (po vzoru SSSR) „Státní pracovní zálohy“, (výcvik učňů). Vlivem Národního shromáždění, vzniká zákon o pracujícím dorostu a kolektivní formě odborného výcviku. Učňovský zákon v roce 1958, předznamenal reformu učňovského školství. Poprvé se užívá názvu, které přetrvává dodnes „Odborné učiliště a Odborný výcvik“.

Vzniká „Ústav odborného školství v Praze“. Podniky přebírají obecné závazky, učební obory a jejich ukončení. Vydávají i výuční listy, cílem a motivací je budoucí povolání v dotyčných podnicích.

4.2. Soustavy učebních oborů po roce 1958

Od roku 1958 reformy a změny v učňovském školství, vedly pozitivním vývojem. Od sjednocení a zapojení do celoškolské soustavy, řízením a kontrolou ministerstva školství. Vytvořená soustava učebních oborů, vnitřní diferenciaci, charakteristika u každého oboru a jejich zařazení. Mezi lety 1948 a 1989 dochází ke změnám v odborném školství a to hlavně kvůli znárodnění výrobních podniků a také kvůli zákazu činnosti drobných živnostníků. Označení řemeslník nemělo v této době oblibu, na místo toho je používáno dělník. V době hospodářského rozmachu (1951) byla zakládána nová odborná učiliště a také školy závodního výcviku. Po roce 1989 dochází k markantním změnám v celém systému a ve školství nevyjímaje. Pro výchovu učňů jsou zřizována:

1. střední odborná učiliště
2. střediska pracovního vyučování
3. pracoviště praktického vyučování
4. nástavbové studium, ukončené maturitní zkouškou

Dále rozlišujeme mezi učilištěm, odborným učilištěm, středním odborným učilištěm, střední odbornou školou, střediskem praktického vyučování, integrovanou střední školou a vyšší odbornou školou. Zřizování je v kompetenci MŠMT ČR, kraje, obce, církve nebo soukromého podniku.

5. Porevoluční období učňovského školství a vývoj do současnosti

Před rokem 1989, kladlo odborné vzdělávání důraz na statickou přípravu pro zaručené a stabilní zaměstnání. Po roce 1989 jen reagovalo na měnící se podmínky na trhu práce. Mezi klíčové změny ve středním vzdělávání patří zejména změna struktury vzdělávací nabídky. Vyrovnávání rozdílů mezi vzdělávací poptávkou a nabídkou a tím i volbou budoucího povolání.

5.1. Nežádoucí jevy odborného školství

Nežádoucím faktorem, v rozvíjejícím se odborném školství, považují nabídnutou feminizaci oborů. Zvládnutí vybraného oboru a poté zařazení žen do náročného povolání.⁵ Další významnou měrou k rozšíření nabídky vzdělávacích příležitostí, přispěla zejména možnost zřizování soukromých škol a tím i vznik desítek podobných oborů. Například v oblasti managementu, peněžnictví a služeb. Snižováním průměrné velikosti škol, nebo naopak sjednocováním do velkých monopolů.

Tento negativní trend, byl vyvolán určitým demografickým poklesem. Také nedostatečně promyšleným rozšiřováním vzdělávací nabídky o nové obory vzdělávání, často se připravující na velice příbuzná povolání. Snaha po odstranění tohoto nežádoucího jevu, vedla k procesu tzv. optimalizace sítě středních škol, za jehož dokončení jsou v současné době odpovědné kraje. Hlavním cílem tohoto procesu je redukovat počet škol a vytvořit efektivní síť škol, schopnou reagovat na vzdělávací poptávku na regionální a národní úrovni.

5.2. Zřizovatelé odborných škol

Odborné vzdělávání vždy znamenalo, velmi důležitou součást českého vzdělávacího systému. Navazuje na dlouholetou tradici kvality a intenzivně se v poslední době rozvíjí. V uplynulých letech byla např. reformována a modernizována kurikula. Hlavním orgánem, který byl odpovědným za změny v odborném vzdělávání je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

⁵ ČERNOHORSKÝ, Zdeněk, 1973. *Vývoj učňovského školství v Československu*. Vydání 1., v Praze: Státní ped. nakladatelství, n.p., stran 180. publikace č. 34-0-203. SPN 34-0-203. str.150

Dnešní většina odborných škol je veřejná a je zřizována kraji. Počáteční odborný výcvik probíhá ve školách. Vzdělávací programy obsahují velký podíl praktické přípravy realizované ve školních dílnách, provozovnách, střediscích praktického vyučování, nebo v podmínkách reálné praxe u zaměstnavatelů. Zástupci zaměstnavatelů jsou zapojeni v sektorových radách a v oborových skupinách, které spolupracují na tvorbě a revizích vzdělávacích programů a tvoří standardy povolání a kvalifikací.

5.3. Označení současných oborů

V současné době, střední školy nabízejí vzdělání vyšší, sekundární. Zaměřením buď na všeobecné, nebo odborné vzdělání. Až 95% žáků po ukončení primárního vzdělání, pokračuje tímto systémem. Tyto programy nabízejí, denní dvouleté a tříleté obory (ISCED 3C). Menším počtem i čtyřleté, maturitní (ISCED 3A). Odborná učiliště mohou poskytnout také roční a dvouleté programy (ISCED 2C).⁶

V současné době označení oborů středních a vyšších odborných škol, dělíme systémem:

- J - střední vzdělání (bez výučního listu a maturitní zkoušky)
- E - střední vzdělání s výučním listem s nižšími nároky v oblasti všeobecného i obecně odborného vzdělání
- H - střední vzdělání s výučním listem
- L/0 - střední vzdělání s maturitní zkouškou, u kterých je součástí vzdělávání a odborný výcvik
- L/5 - poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou - nástavbové studium
- K - střední vzdělání s maturitní zkouškou v gymnáziu
- M - střední vzdělání s maturitní zkouškou
- P - vyšší odborné vzdělání v konzervatoři ⁷

⁶ zdroj: www.nuov.cz

⁷ zdroj: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/>

6. Historie města Varnsdorf

6.1. Mé město Varnsdorf

Nyní bych ráda představila současnou podobu mého města. Varnsdorf, se nachází na severu naší České republiky v hornaté krajině Šluknovského výběžku. Je obklopen česko-německými hranicemi.

Počet obyvatel se v současné době pohybuje kolem 16.000 obyvatel, tím je považováno za druhé největší město okresu Děčín. Rozlohou dosahuje město 26 km² a skládá se z části Varnsdorf, Studánka a část Světlín. Městem protéká řeka Mandava, která na českém území dosahuje délky 16 km.⁸

Město, se také může pochlubit mnoha důležitými osobnostmi, z nichž bych ráda zmínila svou sestru Helenu Kurandovou, která v roce 1990 získala titul “mistrině světa v cyklotriálu,” závod se konal ve Španělsku.⁹

Do kulturních dějinách se město zapsalo liturgickou premiérou Beethovenovy Missy solemis (slavnostní mše, r. 1830). Mše byla uvedena v děkanském kostele pod vedením učitele a sbormistra Johanna Vincence Richtera. Dále také poválečným působením skladatele Bjarnata Krawce a jeho dcery Hanky Krawce. Na hudební tradice dnes navazují koncertní cykly Varnsdorfského hudebního léta.

Důležité místo má Varnsdorf i v církevních dějinách. Z protestu proti dogmatu o papežově neomylnosti vzniklo hnutí Starokatolické církve s biskupstvím ve Varnsdorfu (1872).¹⁰

⁸ *Almanach, ke 130. výročí povýšení Varnsdorfu na město.* Rumburk: Rein, 1998, s. 101. ISBN 80-2382527-5.str 22.

⁹ *Varnsdorf: město průmyslu a zahrad,* [200-]. Česká Lípa: Studio REMA '93. ISBN 80-239-0276-8. str.33

¹⁰ *Almanach, ke 130. výročí povýšení Varnsdorfu na město.* Rumburk: Rein, 1998, s. 101. ISBN 80-2382527-5.str.29

6.2. Založení Varnsdorfu

Po nahlédnutí do rané historie zjistíme, že v dávných dobách, už od konce prvního tisíciletí, patřilo město k říši velkomoravské. Krajinu známou jako Záhvozdu postupně osídlovali lužické kmeny Milčanů. Důvod k jejímu osídlení viděli Milčané v místní půdě, ve které se dařilo pěstovat len. Ve třináctém století došlo k vytlačení Milčanů ze Záhvozdu německými osadníky. Při bližším zkoumání zjistíme, že nejstarší šlechtou lenních držitelů byl rod pánů z Varnsdorfu. Již v této době měl Varnsdorf svůj erb, kterým je stříbrná hvězda s měsícem na modrém poli. O ten se po válečném tažení proti Saracénům zasloužil právě rod „Pánů z Varnsdorfu”.¹¹

Původní ves vznikla zřejmě v 1. polovině 13. století jako Starý Varnsdorf. Nejstarší dochovaný záznam pochází z roku 1357. Tento dokument zaznamenává přeložení jistého faráře na jiné místo. V roce 1849 došlo ke sloučení Starého Varnsdorfu s pěti okolními osadami. Tímto krokem vznikla největší vesnice v Rakouské říši s 10 tisíci obyvateli. Povýšení na město, udělil 28. července 1868 císař František Josef I.

¹¹ FIALA, Josef. *Varnsdorf, stručné dějiny*. Rumburk: SOU polygrafické, 1993. str.12.

6.3. Průmysl a řemesla ve městě

Stejně tak jako Evropa i české země, zažili od roku 1850 hospodářský rozmach. Když císař Josef II. v roce 1786, povolil dovoz anglické bavlněné příze do rakouských zemí, byl Varnsdorf mezi prvními městy, kde výroba bavlněného zboží začala.¹²

Poptávka začala vzrůstat v období napoleonských válek. V tomto období již byly mechanické stroje vystřídány za silnější a rychlejší parní stroje. Právě pára se zasadila o větší efektivitu výroby. Tím je také “století páry“ (na počátku 19. století) známo, jako období vzestupu.

Jak již bylo řečeno, textilní řemeslo ovlivňovalo tento region po mnohá staletí. V severních Čechách, bylo plátno tkané převážně v domácím prostředí a to takzvanou „rukodělbou“. Většinou byla do výroby zapojena celá početná rodina a vznikaly tak předchůdci malých rodinných firem.

Dále se v plátenických manufakturách rozmohlo tkaní ostatních látek, jako například výroba damašku, cvilinku, šekru a kanafasu. Zjistilo se, že díky znalostem z tohoto oboru se mohla většina řemeslníků uplatnit, jako námezdní dělníci u začínajících podniků a firem. Řemeslo se v této době dědilo z otce na syna.

¹² PALME, Alois. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea, 1999, ISBN 80-2384206-4.str.43

6.4. Největší továrny ve Varnsdorfu

6.4.1. Velveta Varnsdorf

Roku 1777 byla založena rodinná textilní manufaktura „G.A. Fröhlich's Sohn“. První výroba sametu a manšestrů se podařila o rok později. Proslavené zboží dalo i název městu, tedy jako „Malý Manchestr.“ Od těchto dob se datuje slavná výroba vlasových tkanin.¹³ Zakladatelem jedné největší textilní továrny, fungující dodnes, byl jím Josef Franz Anton Fröhlich, původem z Karlsdorfu. Firma „G.A.Fröhlich's Sohn“ se nacházela na dnešní ulici Národní, čp.498 (hlavní budova). V začátcích fungování se výroba pouze soustředila na produkty lněné. Len se zde hojně pěstoval. V pozdější době, císař Josef II. povolil dovoz bavlny a tím začala doba sametu. Nejoblíbenější barvou sametu byla v té době černá. Později se na samet přidává „stříbrotisk“.

V roce 1850 se ve Varnsdorfu tento podnik rozrostl a hojně prosperoval. Technickému vybavení továrny nic nechybělo. Majitel této firmy C.G.Fröhlich, využil obchodní talent. Světové výstavy v Lipsku a v Londýně, tam získal významná ocenění. Nebál se riskovat (někdy i celé rodinné jmění) a to se vyplatilo. Výstavba mechanické tkalcovny v roce 1862 výkonný parní stroj, to všechno mělo za následek jediné, z manufaktury se pomalu stala firma. Po smrti C.G. Fröhliche seniora, přebrali synové Karl, Adolf a Robert Fröhlichovi továrnu, kde pracovalo 650 dělníků a více na 300 řezacích stolech na samet. Velkovýroba textilu se neobešla bez investic. Hlavní věřitel nové akciové společnosti, byla banka Wiener Bankverein s částkou (2 400 000K.). K přeměně došlo 6. prosince 1906.

V roce 1907 se společnost rozrůstá o další haly a vybavení. Požárem (v roce 1914), se situace zkomplikovala. Po první světové válce se firma s dalšími věřiteli varnsdorfského podniku (Unionbanka, Landerbank, BEBCA a firma Schnabel) rozhodli o snížení množství výroby. Bylo propuštěno kolem šesti set lidí. V roce 1939 převzali nacisté tuto akciovou společnost po úspěšné „arizaci“ převzal místo ve správní radě opět Adolf Fröhlich.¹⁴

¹³ PALME, Alois, 1999. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea, ISBN 80-2384206-4.str.24

¹⁴*Varnsdorf: město průmyslu a zahrad*, [200-]. Česká Lípa: Studio REMA '93. ISBN 80-239-0276-8. str. 226-227

Roku 1804 byl uveden do provozu první parní stroj v továrně Josefa Hanische. Soustava parní aparatury se postavila z dvanácti dřevěných sudů. Další stroje, hydraulické lisy a jiná zařízení stála majitele továrny obrovské investice. Později, roku 1819, byl instalován první tiskový válec k tištění kartounů v továrně Antona Rungeho. Investováním celého svého jmění pan August Jungmichel svou továrnu vylepšil o celou parní strojovnu.¹⁵

Mezi lety 1858-1860 dál pokračuje industrializace a mechanizace výroby ve zdejších továrnách. Textilní průmysl umožnil vznik a prosperitu řadě místních podniků.

6.4.2. Elite Varnsdorf

Výroba punčochového zboží, ve Varnsdorfu má svoji tradici dodnes. Zakladatelkou proslavené, punčochářské firmy Julius Kunert & Söhne, byla paní Maria Kunert, roz. Worm. Pletařskou živnost, si tato dáma zaregistrovala u varnsdorfského okresního hejtmanství a její manžel ji finančně podpořil po prodeji své truhlářské firmy. Rodinná firma byla tedy založena v červnu 1924. Z počátečních osmnácti původních zaměstnanců a výrobou 300 párů punčoch denně, se firma rozrostla (v roce 1929), na 800 zaměstnanců s produkcí 15 000 párů punčoch. Továrna vyráběla především vlněné, bavlněné a hedvábné punčochy. Později Kunertovi zaměstnávali až 5 000 zaměstnanců, s produkcí 100 000 párů punčoch. Firemní zisky, umožnily vybudovat komplex zvaný „osmipatrový mrakodrap“. Později se tato firma rozrostla o další „šestipatrový mrakodrap.“ Po znárodnění (v roce 1945) se podnik „Julius Kunert & Söhne“ přejmenovává na „Elite, sdružené továrny punčoch, n.p. Varnsdorf“.¹⁶

6.4.3. TOS Varnsdorf

Strojírenství ve Varnsdorfu, patří k další doméně tohoto města. Počátky prvního strojírenského podniku se váží k roku 1895. Firma „Otto Petschke & Co.“ Továrnu na obráběcí stroje (v budově čp. 930), pan A. Plauert po dohodě s podílníkem Ottou Petschem přebírá. Nový název, se uvádí v roce 1905 jako „Arno Plauert, Maschinenfabrik in Warnsdorf.“ Továrna se specializovala na kovoobráběcí stroje, např. „hrotové soustruhy a sloupové vrtačky, frézky.“ V roce 1917 už firmě patřily tři objekty. Vzniklo s nimi i dost místa pro další výrobu, především „vodorovných vyvrtávaček a soustruhů.“ Ve válečném

¹⁵ PALME, Alois. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea, 1999, ISBN 80-2384206-4. str.43

¹⁶*Varnsdorf: město průmyslu a zahrad*, [200-]. Česká Lípa: Studio REMA '93. ISBN 80-239-0276-8. str.231

období se prudce zvýšila výroba granátů a min a tím se zvýšila i zaměstnanost. Podnik, v této době zaměstnával zhruba 400 mužů a 100 žen. Následoval rok 1945, kdy se chýlil konec války. V továrně pracovalo „totálně nasazených“ 680 zaměstnanců. Změna a ztenčení nastalo až odsunem německého obyvatelstva a znárodněním jejich majetku a to 24.října 1945. Od roku 1950, přebírá podnik označení „TOS Varnsdorf, národní podnik.“ Mezi lety 1958 a 1960 byl podnik navržen jako největší monopolní výrobce malých a středních vyvrtávaček v Československé republice. Největší výrobce i ve světě.¹⁷

Dále bych chtěla ve své práci, uvést další úspěšné firmy. Uvádím ze stovek podniků pár dalších, zajímavých příkladů. Známa, důležitá firma „Franz Zimmers-dědicové a.s.“ (průmyslový textilní potisk), firma „Ernst Reinisch“ (továrna na hnací řemeny), firma „Johann Burghardt“ (textilní stroje) a další.¹⁸

6.4.4. Průmyslový růst

Výroba v uvedených firmách se po počátečních nemalých investicích urychluje a znásobuje. Od roku 1857 se již neplatilo clo na moderní zahraniční a textilní stroje. Tato rychlá doba žádala zakládání nových závodů, jejich následné přemísťování, slučování, nebo změnu některých výrobních programů. Také velkoplošné propojení „saské“ elektrické energie v roce 1930, pomohla celému Šluknovskému výběžku k průmyslovému růstu. Poptávka, obsazení míst odbornými pracovníky (mistry a dělníky), si žádala rychlé opatření, kterým bylo právě vzdělávání pracovníků¹⁹.

¹⁷Varnsdorf: město průmyslu a zahrad, [200-]. Česká Lípa: Studio REMA '93. ISBN 80-239-0276-8. str.288-303

¹⁸NĚMEC, Jan, 2012. *Obrázky z průmyslových dějin Šluknovska: Bilder aus der Industriegeschichte des Schluckenauer Zipfels = Snapshots of an industrial past the Sluknov Spur*. Rumburk: Město Rumburk., ISBN 978-80-87513-01-9.,str. 8-10

¹⁹Varnsdorf: město průmyslu a zahrad, [200-]. Česká Lípa: Studio REMA '93. ISBN 80-239-0276-8. str.393

7. Založení odborného školství ve Varnsdorfu

Původní konkordát mezi státem a místní církví o jediném vedení školství, se postupem času změnil. Tato nevyhovující dohoda se vyvíjela k ucelenějším a přehlednějším pravidlům a zákonům. Další možností varnsdorfských řemeslníků, jak předat znalosti a dovednosti, bylo založit cechovní spolek, to se však ve městě nepodařilo. C.K. krajský úřad žádosti řemeslníků nevyhověl. Varnsdorfští mistři svých oborů, tedy vychovávali své tovaryše a učně sami a bez cechovního práva. Námezdní dělníci a cizí tkalcovští tovaryši, byli najímáni do provozu majiteli manufaktur a továren.²⁰

7.1. Hasnerův zákon

Cechy všeobecně zanikají po roce 1859 vydáním živnostenského zákona.²¹ Byla tedy zapotřebí změna a nutnost nabídnout ucelenou legislativu ve školství.

Za období vlády Josefa II vznikl dekret, který ustanovil absolvování „normální školy“ jako povinnou přípravu na řemeslo a dále i nedělní školy pro učně. Vizitace, zkoušky a odměny byly součástí těchto plošných změn ve školství. Kompetence nad těmito školami měla Krajská školská komise, ta školy zakládala a provozovala je.

7.1.1. Soustava národního školství

Vytvoření soustavy nového rámce národního školství pomohl říšský zákon ze 14. května 1869, jinak také nazýván Hasnerův zákon. U jeho vytvoření byl i zvolený ministr věcí církevních a vyučovacích, člen panské sněmovny, dr. Leopold von Hasner, rytíř z Arthy, pražský Němec. Ten pomohl prosadit pokrok a potřebnou legislativu do oblasti vzdělávání.²² Nejvyšším správním orgánem se stává ministerstvo vyučování. C.k. školní rady se dále rozdělily na zemské, okresní a místní. Další změnou byla zavedení povinné osmileté školní docházky a rozdělení škol do dvou stupňů.²³

²⁰ PALME, Alois. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea, 1999. ISBN 80-2384206-4., str. 45.

²¹ *Varnsdorf: město průmyslu a zahrada*. Česká Lípa: Studio REMA, 1993., ISBN 80-239-0276-8.str. 234

²² ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, str. 216.

²³ JAKUBEC, Petr, VAJSOVÁ, Zdeňka. *140 let odborného školství ve Varnsdorfu*. Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf, 2014., ISBN 978-80-260-5873-1.str.9

7.2. Anton Runge

Počátky odborného školství ve Varnsdorfu se váží k roku 1839. Velká část místních podnikatelů rozšiřovala své továrny a postrádala kvalifikovanou pracovní sílu.

První reálný nápad na vybudování pracovní školy měl tiskařský, textilní továrník Anton Runge (1777-1843). Ten se pilně snažil o zřízení a legalizaci takovéto odborné školy.

7.2.1. Úryvek dopisu Antona Rungeho

Vybrala jsem důležitou část dopisu , kterým apeloval na příslušné úřady.

„(Slovné c.k. krajské předsednictvo)

Na základě dosavadních čtyřicetiletých zkušeností vím, kolik mimořádné tělesné námahy, kolik finančních prostředků stojí založení továrny, když se podnikatelům nedostává znalostí kreslení, z mechaniky, z fyziky a chemie.

Tyto mé, řekl bych trpce získané zkušenosti, spojené s přesvědčením, že je v mé rodné obci několik skvělých talentů, které se neúnavným úsilím, mimořádnou výkonností a také vynaložením peněžitých prostředků přece jen namáhavě vyšvihly, vzdor nedostatku předběžných znalostí, mi ustavičně vnukaly jednu myšlenku: že průmyslová a obchodní škola je v mém rodném městě nepostradatelný prostředek, který by umožnil továrníkům žádoucí rozmach, kdyby se v ní vyučovalo kreslení, mechanice, fyzice a chemii, a to jak teoreticky, tak také - a to zvlášť - prakticky.) “²⁴

Anton Runge byl nazýván „varnsdorfským mecenášem školství“. Z historických pramenů se dochoval záznam o založení fondu na založení Průmyslové a Obchodní školy a sám pan Runge do něj přispěl částkou 20.000 zlatých.

Zároveň také vyzval okolní úspěšné podnikatele, bohužel však tuto výzvu podnikatelé nepochopili a ani nepodporovali tento revoluční nápad. Anton Runge svůj záměr nestihl naplnit, ale jeho fond byl použit při založení „Hlavní školy“. ²⁵

²⁴ PALME, Alois. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea, 1999,. ISBN 80-2384206-4.str.195.

²⁵ JAKUBEC, Petr , VAJSOVÁ, Zdeňka . *140 let odborného školství ve Varnsdorfu*. Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf, 2014. ISBN 978-80-260-5873-1.str.11

7.3. Varnsdorfské podnikatelé

Obyvatelé Varnsdorfu, byli známí svou podnikavostí a řemeslným nadáním. Důležité firmy v roce 1846 udávají počty 163 výsadních továrníků a mistrů.

Alois Palme ve své kronice uvádí počty výrobních provozů:

*„Čtyři válcové tiskací stroje, dva deskové tiskací stroje, dva rychlotiskací stroje, šestnáct holandských a jeden dřevěný mandl, deset bělicích valch, třicet apretovacích strojů, šest opalovacích a postřihovacích strojů, sedm parních a varných aparatur, čtyřistapadesát ožehovacích a skacích strojů a přes tři tisíce tkalcovských stavů“.*²⁶

7.4. Pracovní školy (Berufsschule), školy pro povolání

Je třeba se zmínit o nových školských reformách, jako je zavedení pedagogické zásady, propojení teorie s praxí. Jako průkopníka těchto myšlenek, uvádím George Kerschensteinera, narozeného roku 1854 v Mnichově. Tamtéž, roku 1895 zvoleným městským školním radou, později poslancem říšského sněmu.

Jeho představa propojení manuální a duševní činnosti, která rozvíjí v mládeži potřebnou mnohostrannost pro přípravu svého budoucího oboru přetrvává a je využívána dodnes.²⁷

²⁶ PALME, Alois, 1999. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea. ISBN 80-2384206-4.str.22

²⁷CIPRO, Miroslav. *Průvodce dějinami výchovy*. Praha: Panorama, 1984, str. 279.

8. Přehled odborných škol ve Varnsdorfu

8.1. Odborná škola pro tkalcovství a barvířství

V roce 1869 navázal na Rungeho myšlenku továrník Theofil Langer. O tři roky později bylo rozhodnuto o zřízení odborné tkalcovské školy, která zahájila výuku v roce 1873. Jak již bylo řečeno, továrník a rovněž učitel Theofil Langer inicioval založení výboru pro vznik střední školy. Sám do sbírky vložil 1000 zlatých a k němu se dále přidalo 53 občanů, podpora obce, okresního úřadu a ministerstva obchodu ve Vídni. Valná hromada spolu s okresním hejtmanem v Rumburku, svobodným pánem von Wražda a s podporou všech zúčastněných, umožnili vzniku odborné školy.²⁸

8.1.1. Zahájení výuky tkalcovské školy

Ve statutu tkalcovské školy a školy odborného kreslení ve Varnsdorfu, se udává denní kurz, večerní a nedělní. Denní kurz (dvouletý), vyškoluje prakticky i teoreticky vedoucí fabrik, mistry i kreslíře vzorů, pro celé odvětví textilního průmyslu. Večerní a nedělní kurzy (jednoleté), zajišťují především lepší znalosti v kupeckých počtech, účetnictví, korespondence a kreslení. Co se týče školného, bylo částečně či zcela zdarma pro nemajetné studenty, zatímco bohaté rodiny platili 30 zlatých ročně.

8.1.2. Počty žáků

Thomas Weigner, tehdejší ředitel a vynikající učitel kreslení, se snažil zajistit pro absolventy školy, široký učební program. Počet žáků, kteří ukončili školu do první světové války činil 754 osob a ve večerních a nedělních kurzech 4357.²⁹

Zahájení školního roku začalo v roce 1873 a o tři roky později se přidalo, důležité praktické vyučování mechanického tkalcovství. Škole, se po ekonomické stránce dařilo hlavně díky příspěvkům místního spolku a ministerstvu obchodu. Kvůli přílivu nových strojů a také studentů, bylo nutné školu několikrát přesouvat nebo rozšiřovat.

²⁸ PALME, Alois. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850*. Varnsdorf: Kruh přátel muzea, 1999, ISBN 80-2384206-4.. str.41.

²⁹ JAKUBEC, Petr, VAJSOVÁ, Zdeňka. *140 let odborného školství ve Varnsdorfu*. Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf, 2014. ISBN 978-80-260-5873-1.str.7

8.1.3. Vývoj školy

Od roku 1882 přešla škola pod správu ministerstva obchodu, které zajistilo kvalifikovaný personál a náklady na vyučování. Krok to však nebyl jednoduchý, než se škola dostala do rukou státu, muselo město splnit několik podmínek.

Mezi nimi bylo zřízení nové školní budovy, obstarání pomůcek a vybavení, světel a topení, také platba ročního příspěvku. Změna nastala i co se týče názvu školy, která se poté přejmenovala na „C. K. Kreslířská a tkalcovská škola“. Výuka probíhala od 8-18 hodin. Byla zavedena i dvouhodinová přestávka na oběd.

V roce 1885 se na škole podařilo instalovat mechanický provoz prvního parní motoru. Jeho pomocí, byly poháněny tkalcovské stavy a pomocné stroje. Mechanizace pokračovala a to tak, že roku 1892, mohli studenti praktikovat na žerďovém stroji, který neměl v zemi obdoby.

To se také promítlo ve zvýšeném zájmu o studium. Nárůst byl tak markantní, že část nových uchazečů byla odmítnuta. Tento zájem opět opadl, když došlo k zavedení příspěvku na kurzy. Poplatek se pohyboval mezi 2 až 3 zlatými za kurz a ne všechny rodiny si mohli toto studium dovolit.

Škola se systematicky přizpůsobovala rozvoji strojího průmyslu ve Varnsdorfu a zařadila tak do svých osnov nový kurz „strojového kreslení“. V roce 1910 došlo k přebudování této školy a rozdělení na dva obory, kde si studenti mohli vybrat mezi výukou v němčině, či v češtině.

Škola sídlila v nové budově čp. 1260, na křižovatce Poštovní a Otáhalově.³⁰ Světová válka upravila nejen název, ale i obory. Poptávka po odborné práci se zaplnila a byla potřeba odborného dohledu a proto, zde byli vychováváni textilní tovární mistři. Po roce 1945 textilní škola končí.³¹

³⁰Mandava: vlastivědné čtení z Varnsdorfu a Šluknovského výběžku: ročenka Kruhu přátel muzea Varnsdorf. Varnsdorf: Kruh přátel muzea Varnsdorf, 2004. . ISBN 978-80-905073-7-1.str.21

³¹Varnsdorf: město průmyslu a zahrad, [200-]. Česká Lípa: Studio REMA '93. ISBN 80-239-0276-8. str. 393

9.1. Mariánský ústav

Tento ústav byl založen v letech 1875 – 1876 ženským spolkem Frauen-Verein, který v něm otevřel školu a sirotčinec. Správci a zároveň vyučujícími zde byly řádové sestry. Škola byla nejprve určená pouze pro dívky, později se k ní přidružila i škola chlapecká. Za zdůraznění stojí také fakt, že škola v prvních letech působení fungovala také jako večerní škola pro tovární dělnice. Později byla přeměněna pro pokračovací školu pro dívky. Tyto školy fungovaly až do roku 1939, kdy byly zrušeny nacistickými úřady.

10.1. Vyšší reálná škola

V roce 1901 rozhodla varnsdorfská městská rada o jejím zřízení. Tato škola měla připravovat studenty na vysokoškolská studia technického zaměření. Tím kdo zřízení prosadil, byl tehdejší poslanec na říšském sněmu Anton Pergelt.

V počátcích byla škola navštěvována velkým počtem studentů a na nedostatek si škola nemohla stěžovat. K úbytku došlo až s hospodářskou krizí ve třicátých letech. Tímto markantním úbytkem byla ohrožena existence školy samotné. V rámci zachování ústavu, rozhodla správa města o přeměnu školy na „reálné gymnázium“. Škola procházela mnoha změnami před a po světové válce. Mezi lety 1961 – 1990 v budově působila už jen Základní devítiletá škola.

11.1. Živnostenská škola

V osmdesátých letech 19.století, narostla ve Varnsdorfu potřeba zřídit školu, pro výchovu budoucích živnostníků. Studenti se v ní mimo jiné měli naučit kreslit a také osvojit základní potřeby pro výkon řemesla. Škola také seznamovala studenty s živnostenským zákonem, administrativou, účetnictvím a jinými potřebnými schopnostmi

12.1. Živnostenská pokračující škola (Gewerbliche Vortbildungsschule).

V roce 1887, učitel Adolf Ehrlich, založil výbor na otevření další Varnsdorfské školy. Na popud živnostníků a průmyslníků, byla otevřena „Živnostenská pokračující škola“(Gewerbliche Vortbildungsschule).

Zahájení se uskutečnilo 1.února roku 1890 a do učebním plánu bylo zahrnuto například:

1. znalost živnostenského zákona
2. administrativa
3. účetnictví

Do školy se ihned přihlásilo celkem 57 osob, jako dobrovolníci. Později, nařízením ministerstva školství, se stala škola povinnou pro veškeré živnostenské uchazeče. Praktický výcvik byl veden externími učiteli, mistry ve svém oboru, v nově budovaných školních dílnách. Škola sídlila v Havlíčkově ulici čp. 1600.

Za druhé světové války, byla škola změněna na Okresní učňovskou školu (Kreisberufschule) a některé obory se přemístili do školy v Rumburku. Mezi tyto obory patřila řemesla služeb, řezník, holič nebo švadlena. Ve Varnsdorfu zůstaly jen technické obory, grafické, kovodělné, dřevozpracující, tedy ty obory, které k vyučování vyžadovaly dobře vybavené dílny.

13.1. Dvouroční česká živnostenská škola pokračovací

Po zabrání území a připojení k Sudetům, vzniká 15.října 1922 „Dvouroční česká živnostenská škola pokračovací“. Výuku vedl správce českých škol pan Josef Rýzner.

Budova sídlila v Erbenově ulici čp.747. K ukončení školy došlo v roce 1928. Menšinové české školy, na delší dobu zanikají roku 1938.

14.1. Obchodní škola

Pro rozvíjející se továrenský průmysl, bylo zapotřebí i administrativní posily, v podobě úředníků. Proto se v roce 1892 zakládá obchodní škola (Städtliche Handelsschule). Činnost zahájila v budově v Erbenově ulici. Ředitelem dvouleté školy obchodní je pan Josef Nesvatba.

Později přidanou „Obchodní školu pokračovací“, „Učňovskou školu administrativní“, mohli navštěvovat pouze chlapani. Dívky směly projít jednoročním kurzem až v roce 1902. Další možností pro dívky a ženy byla možnost navštěvovat „Večerní školu pro tovární dělnice“. Škola se v roce 1908 změnila na „Pokračovací školu pro dívky“.

Činnost škola ukončuje roku 1939 kvůli nacistickým úřadům. Finanční krytí veškerých potřeb bylo nejprve zajištěno městem, platy vyučujících hradilo ministerstvo školství. Později byla škola přejmenována a přemístěna do jiné budovy. Po roce 1945 byla škola znovu otevřena jako dvoutřídní česká obchodní škola a o pět let později zase zrušena. Zařízení, pomůcky i pedagogický personál převzala „Čtyřletá vyšší hospodářská škola“. Další krátce otevřený směr pro varnsdorfská děvčata, se uskutečnil 15.zářím 1948. Byla otevřena „Odborná škola pro ženskú povolání“.

15.1. Střední odborné učiliště textilní (SOU textilní n.p.Elite)

České pohraničí po druhé světové válce, nabízelo po znárodnění a vyvlastnění podniků nové možnosti. Největší firma na výrobu punčoch v celé Evropě, (budova postavena roku 1928) „firma Julius Kunert a synové“, se mění 1.ledna 1946 na „Továrnu jemných punčoch národní podnik Varnsdorf“. Tato firma má dlouholetou tradici ve výrobě punčochového zboží, kalhot, vrchního oblečení, prádla a šlapek. Dosáhla toho, že zaměstnávala 80 procent žen z města a okolí. Až v roce 1947 dostává známý název „Elite“. Základ vzniku Sou Elite, tedy byl založen pod záštitou n.p.ELITE Varnsdorf.

15.1.1. Založení odborného učiliště Elite Varnsdorf n.p.

V případě založení učiliště se jednalo také o dlouhodobý plán zajištění kvalifikované pracovní síly. Také probíhalo osídlování pohraničí novými mladými lidmi. Přibližně 120 odborníků z firmy „Baťa“ a díky intervenci vlády se do náboru prvního, nultého ročníku (1945-1946), přihlásilo 38 chlapanů a jedna dívka, aby se vyučili učebnímu oboru „pletař kotonových

punčoch“. Učňovská škola byla umístěna v Havlíčkově ulici (bývalá kasárna). Vyučující byli učitelé školy a externí odborníci. Ředitelem školy je pan Želízko.

Toto řešení však bylo pouze nouzové. Vedení usilovalo o řádné podmínky vedení učňovské mládeže. Proto byl urychleně připravován objekt (bývalé Průmyslové školy tkalcovské, Otáhalova ulice). Až v průběhu šedesátých let, se podařilo teoretickou i praktickou část výuky schovat pod jednu střechu. Součástí školy bylo internátní zařízení, učňovské dílny, učebny pro teoretické vyučování, jídelna a tělocvična.

15.1.2. Organizační opatření SOU n.p. Elite Varnsdorf

V druhé polovině sedmdesátých let došlo organizačnímu opatření, dochází ke vzniku SOU n.p. Elite, (nadpodnikového charakteru), počínaje 1.9.1980. Vedením, Středního odborného učiliště se stává ředitel OU Karel Kopsa. SOU vychovává odborníky i do jiných podniků než je Elite Varnsdorf, vyučuje se také pro n.p. Bonex, nebo pro n.p. Stap. Teoretická výuka spolu s ubytováním zůstala ve Varnsdorfu, praktická část se prováděla v místních a odloučených pracovištích. Stav učňů se pohyboval kolem 200 osob.V pololetí roku 1990 podalo SOU žádost o vyčlenění ze S.p. Elite a k 1.5.1991 bylo zřízeno SOU textilní jako samostatný právní subjekt- příspěvková organizace.

Reorganizace SOU nákupem strojů, vybavení, rozšířením výuky i zavedením podnikové prodejny, vytvořilo SOU výborné podmínky pro své žáky, studenty. Historie let 1946-1996 spočítala SOU textilnímu p.o. 4493 absolventů. Délka studia byla 3 roky a 4 měsíce.

15.1.3.Nabízené učební obory po roce 1990

pletař-pletařka, seřizovač textilních strojů, švadlena, tkadlec-tkadlena, krejčí-krejčová, pracovník v pletařské výrobě, provoz služeb, operátor textilní výroby, operátor oděvní výroby.

Nástavbové studium, bylo určené formou denního, večerního a dálkového studia v oborech pro, textilní průmysl, oděvnictví, podnikání v oboru seřizovač textilních strojů, podnikání. Obory: pletař-pletařka, tkadlec-tkadlena, krejčí-krejčová a podnikání v oboru služeb.

15.1.4. Ukázka učebního plánu z roku 1961

Tříleté učební obory, počty hodin v jednotlivých předmětech a ročnících.

Učební předměty	I.	II.	III.	Celkem
Jazyk český a literatura	2	2	1	5
Jazyk ruský	1	1	1	3
Občanská výchova	1	1	1	3
Matematika	2	2	1	5
Fyzika	2	1	1	4
Tělesná výchova	3	2	2	7
Teoretické odborné předměty	7	9	7	23
Odborný výcvik	18	21	28	67
Celkem	36	39	42	117

Nepovinné předměty: živý jazyk, laboratorní cvičení a sportovní hry.³²

15.1.5. Vedení školy

Vedení SOU, ředitelé: pan Vladimír Želízko, Karel Kopsa, Ing. Jan Nováček, Adolf Dvořák
Po finanční stránce měli učni studium a ubytování zdarma, navíc jim bylo vyplaceno kapesné ve výši od 50 do 200 Kčs. Při praktickém výcviku, kdy již byli zařazeni do výroby, jim zaměstnavatel přiznával 50 až 100% mzdy. Po vykonání závěrečné zkoušky, byli učni přijati do řad zaměstnanců a bylo jim umožněno doplnit si při práci a úplné střední vzdělání.³³

³² ČERNOHORSKÝ, Zdeněk, 1973. *Vývoj učňovského školství v Československu*. Vydání 1., v Praze: Státní ped. nakladatelství, n.p., stran 180. publikace č. 34-0-203. SPN 34-0-203.str.161

³³ *Almanach Střední odborné učiliště textilní Bratislavská 2166 ,Varnsdorf 50 let odborného školství 1996*, str.15

16.1. Odborné učiliště a Praktická škola

Další, velké učňovské středisko textilního směru vedl ve Varnsdorfu n.p. Velveta. Do prvního ročníku v roce 1965 nastoupilo 73 učňů, směřovaných přímo pro podnik Velveta. Vyslaných, dalších 9 učňů se připravovalo pro další podobné podniky. V roce 1977 zavedla zdejší (mistrová odborného výcviku) paní Marie Vítková, učňovskou brigádu socialistické práce. Výchovně vzdělávací proces, měl dohromady čtyři kolektivy učnic.³⁴

16.1.1. Nabízené obory

Přehled oborů v osmdesátých letech této školy

1. pletař, pletařka
2. seřizovač textilních strojů
3. švadlena
4. tkadlec, tkadlena
5. krejčí, krejčová
6. pracovník v pletařské výrobě
7. textilní výroba
8. přadlena, textilní chemik
9. operátor textilní výroby
10. textilní průmysl
11. oděvnictví
12. podnikání v oboru

V dalších letech se v obou podnicích (n.p. Elite a n.p. Velvety) udály změny ve snížení výroby a její stagnaci. Rokem 1989 se průmysl ve Varnsdorfu restrukturalizoval. Snížil se potřebný zájem o textilní obory a ty zanikly. V roce 2010 se stává škola součástí „Střední školy služeb a cestovního ruchu Varnsdorf“

³⁴ JAKUBEC, Petr a Zdeňka VAJSOVÁ, 2014. *140 let odborného školství ve Varnsdorfu*. Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf. ISBN 978-80-260-5873-1.str.23

16.1.2. Nové obory

Poptávka na trhu práce, dala vznik novým oborům na této škole

1. management textilu a oděvnictví
2. hotelnictví a turismus
3. cestovní ruch
4. zedník
5. cukrář
6. kadeřník, kadeřnice
7. kosmetička
8. sportovní a rekondiční masér
9. ekonomika a podnikání
10. veřejnosprávní činnost
11. bezpečnostně právní činnost
12. informatika v ekonomice
13. modelářství a návrhářství oděvů

Ředitelem SOU Velveta byl mezi lety 1972 až 1992 pan Milan Konrád, dalším ředitelem byl od roku 1992 Ing. Bc. Petr Jakubec.

17.1. Odborné učiliště Státních pracovních záloh č.26 (TOS, Varnsdorf)

Historie TOSu a jeho učiliště počala v roce 1946, po zřízení učňovské dílny. Ještě téhož roku vznikla v budově čp.1531 v Kovářské ulici učňovská škola.

Ředitelem se stal pan Potfaj a dále funkci převzal do roku 1973 pan Miroslav Buriánek. Změna nastala v roce 1948, kdy škola mění název na „ samostatné středisko pracujícího dorostu“. Rokem 1953 se slučují střediska TOSu a Varnsdorfských strojren (Vastroj) a vzniká název „ odborné učiliště Státních pracovních záloh“. Kapacita přijatých učňů se pohybovala kolem 30 osob ročně a to nestačilo.

Další budovou na Všetatské ulici získala škola další prostory a stále ještě nedostačující. Situace se změnila v roce 1957, po zrušení „pracovních záloh“ se učiliště stěhuje do Varnsdorfských strojíren. V budově zaniklé, bývalé textilní továrny čp. 606 (v ulici Karolíny Světlé).Všechny učebny, byly tedy k 1. září 1961 konečně spolu pohromadě. Učební doba v letech 1958 trvala 2 roky.

17.1.1. Nabízené učební obory

soustružník, frézař, zámečnick, nástrojař, dřevomodelář a slévač.³⁵

17.1.2. Změny v provozu školy po roce 1960

Velkou dvouletou podporou k obsazenosti tříd, byl příjezd 29 chlapců z Jugoslávie. Ti však byli bohužel, 23.září 1948 z politických důvodů vyhoštěni. Dále se týkala změna i nového názvu. Samostatné středisko pracujícího dorostu bylo rozděleno do pěti paralelních tříd. Celkem tedy 312 učňů. Učební praxi zajišťovali (v počtu deseti), mistři odborného výcviku, dále 6 učitelů a 3 vychovatelé.

Po roce 1960 se změnila výuční doba z dvou na tři roky a poslední ročník byl zapojen do běžné výroby s očekávaným 80% výkonem kvality.Další změnu zachycujeme v roce 1978-1979 a to s novou koncepcí učňovského školství. Zřizuje se „Střední odborné učiliště.“ Nové učební obory jsou:

1. obráběč kovů
2. mechanik strojů a zařízení.

Učební doba byla stanovena na 40 měsíců. Byl také poprvé zaveden čtyřletý obor s maturitou, mechanik, seřizovač a zrušen obor soustružník.

V letech 1980-1981, pobývalo v učilišti 401 žáků a učňů. Zřizovatelem a garantem se stal TOS Varnsdorf. Ředitelem nového učiliště se stal RSDr. Josef Hrubeš.

17.1.3. Nový zřizovatel školy

Historie se mění rokem 1991, kdy podnik o své učiliště přišel a zřizovatelem se stal stát, MŠTS a učiliště dostává nový název „Střední odborné učiliště a učiliště technické“. Na adrese

³⁵ JAKUBEC, Petr a Zdeňka VAJSOVÁ, 2014. *140 let odborného školství ve Varnsdorfu*. Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf. ISBN 978-80-260-5873-1.str.40

K. Světlé 2703, Varnsdorf, dílny , internáty i učebny zůstaly. Jen podnik musel vyvíjet určitou snahu k přivedení nových, budoucích odborníků. Vybrané strojírenské obory, zvýhodňoval a na oplátku po vyučení, smluvně žádal o nástup do podniku. Oboustranně výhodná dohoda, mířila i do jiných škol, například do „Střední průmyslové školy elektrotechnické a strojní ve Varnsdorfu“. Udává se , že v roce 2000, bylo takto zajištěno 44 žáků učiliště a 7 studentů z průmyslové školy. Strojírenské obory byly doplněny o obory:

1. truhlář
2. klempíř
3. mechanik, opravář silničních motorových vozidel.

Ředitelem učiliště je Ing. František Hricz.

V roce 1991 se učiliště odloučilo od s.p. TOS Varnsdorf a stává se příspěvkovou organizací. Zřizovatelem se stává Ministerstvo průmyslu a obchodu. Současným zřizovatelem této školy je Ústecký kraj.

18. 1. Odborné učiliště spojů

Učňovský dorost na této škole, určený pro budoucí povolání pro pošty celého Severočeského kraje. Obor byl dvouletý, zakončený závěrečnou, jak teoretickou tak i praktickou zkouškou.

V učebním plánu, se požaduje například, zvládnutí poštovního a telekomunikačního provozu, spojového zeměpisu, nauce o spojích. Získaná kvalifikace umožňuje práci poštovní doručovatelky, nebo práci u poštovních přepážek. V roce 1977 ukončuje program „spojový manipulant,“ až 110 učňů. V roce 1980 (spojením OUS Ústí nad Labem a OUS Varnsdorfu), ukončuje tříletý obor „manipulant poštovního provozu a přepravy,“ po třicetileté činnosti mnoho set učňů. Odborné učiliště spojů, ukončuje činnost v roce 1996 a je přesunuto zpátky do Ústí nad Labem.³⁶

³⁶ JAKUBEC, Petr a Zdeňka VAJSOVÁ, 2014. *140 let odborného školství ve Varnsdorfu*. Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf. ISBN 978-80-260-5873-1.str. 22-28.

19.1. Střední odborné učiliště energetické

Předchůdcem tohoto učiliště bylo „Středisko pracujícího dorostu Žatec“, objektu v ulici (Zdenka Nejedlého 1100), to zaniklo rokem 1962. Nabízený obor byl „elektromontér rozvodných zařízení“. V roce 1991 se učiliště přejmenovává na „Střední průmyslovou školu elektrotechnickou Varnsdorf“. Rokem 1993, se název mění na „Integrovanou střední školu elektrotechnickou Varnsdorf“.

19.1.1. Nabízené obory

Nabízené obory byly elektrotechnické, energetické, ale také byly zavedeny obory: informační technologie, grafický design a průmyslový design.

19.1.2. Slučování škol

V roce 1998 se škola přidává ke „Střední průmyslové škole strojní“ (Otáhalova ulice) a dále se v roce 2010 přidává ke „Střední průmyslové škole technické Varnsdorf a Střední škole služeb a cestovního ruchu Varnsdorf“. Ráda bych zmínila ředitele této školy, kteří působili mezi lety 1964 - 2010 byli Ing. Jaroslav Blažek, pan Jiří Kočí a Ing. Jan Hodničák.³⁷

20.1. Hudební škola

V poválečném období, se 16. května 1946 otevírá Hudební škola. Na zřízení této školy má jistou zásluhu pan Alois Reichmann, soudní kancelářský revident. Zapsáno bylo 83 žáků, koncem roku 1946 jich škola eviduje 250. Vyučování se zahájilo 16. května 1946. Učební plán zahrnoval hru na klavír, dechové nástroje, strunné nástroje, dále zpěv, žestě, balet, rytmika. Přejmenováním na Městskou hudební školu získává i novou adresu v Poštovní ulici čp.420. Jedním z učitelů byl i dirigent Varnsdorfské filharmonie František Steffen, dále paní učitelka Vlasta Nývltová, Stanislav Trávnícký, Ruth Krawcec- Rawpová a Karel Kubr.

Činnost školy se rozšiřuje v letech 1962 o další obory a stává se Lidovou školou umění (ředitel Jiří Janáček). V roce 1981 se stává ředitelkou paní Marie Pochopová. Varnsdorfský pěvecký obor se od této doby velice zlepšil a spolu s panem Petrem Semerákem, založili úspěšný pěvecký sbor. Podmínky budovy však nedovolily zůstat a tak až v roce 1988 paní ředitelka Sadivová získala budovu v Havlíčkově ulici a poté ve vile v ulici Erbenově.³⁸

³⁷ JAKUBEC, Petr a Zdeňka VAJSOVÁ, 2014. *140 let odborného školství ve Varnsdorfu*. Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf. ISBN 978-80-260-5873-1. str. 35

³⁸ *Varnsdorf: město průmyslu a zahrad*, [200-]. Česká Lípa: Studio REMA '93. ISBN 80-239-0276-8. str. 228

21.2. Vyšší průmyslová škola strojírenská

Od roku 1949 začalo školství procházet velkými změnami. Ve Varnsdorfu bylo zrušeno lužickosrbské školství a všichni studenti se svými profesory byli nuceni odejít do Liberce. Došlo také k uzavření sociálně zdravotní školy, která se potýkala s nedostatkem studentů. Na druhou stranu však byl otevřen státní kurs pro přípravu pracujících ke studiu na vysokých školách. Později v roce 1955 byla do Varnsdorfu přemístěna Vyšší průmyslová škola strojírenská.

Adresu, našla v budově čp. 1260, na křižovatce Poštovní a Otáhalově. Prvním ředitelem školy se stal Augustin Müller, organizátor myšlenky o umístění velkého technického školství do technického města.

V prvních letech působení, bylo otevřeno celkem 15 tříd, z čehož 6 tříd bylo určeno pro denní studium. Další třídy navštěvovaly večerní, hojně navštěvovaný směr, technického vzdělávání. V roce 1962 byl uveden nejvyšší počet tříd denního studia, 12 tříd a večerního 20 tříd. Ty byly ukončeny v osmdesátých letech.³⁹

Dílenské prostory byly pro velkou hlučnost přemístěny z budovy školy do objektu v ulici Pohraniční stráž. Národní podnik TOS Varnsdorf, podepsal patronátní smlouvu a převzal závazek o poskytnutí materiální pomoci.

21.2.1. Požár školy

V roce 1965/1966 ve školních dílnách vypukl ničivý požár a právě podnik TOS Varnsdorf nabídl dočasný azyl. O tři roky později se dílny, za pomoci všech dobrovolníků, mohly zpátky přestěhovat i s částečně zmodernizovaným vybavením. Ředitelem školy působí v této době Ing. Jiří Tezour.

21.2.2. Učební obory

Realizovaná školská soustava, v roce 1984-1985, zadala pro Průmyslovou školu, učební obory: (čtyřleté studium, ukončené maturitní zkouškou), „strojírenská konstrukce, provozuschopnost výrobních zařízení a strojírenské technologie“. Jako jedna škola ze dvou v Severočeském kraji, nabízí i zřízení řídičského oprávnění na malý motocykl.

³⁹Almanach, 35 let Střední průmyslová škola Varnsdorf, SPŠS ve Varnsdorfu 1990

22.1. Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Varnsdorf

Dne 6.zář 2004 (v budově Střelecká 1800), se ve Varnsdorfu otevřely brány školy, která poskytuje nejvyšší vzdělání ve Šluknovském výběžku. Ředitelem VOŠ a SPŠ a SOŠS a CR Varnsdorf je Ing. Bc. Petr Jakubec.

První myšlenka a realizace Vyšší odborné školy patří Ing., Bc. Janu Hodničákovi. Vznik tohoto vzdělávacího systému, byl podporován ze strany zřizovatele Ústeckého kraje, města Varnsdorf a starostů Šluknovského výběžku, zástupců MŠMT ČR..

Škola nabízí denní i dálkové studium, ukončené absolutoriem a titulem DiS, znamenající (Diplomovaný specialista) v příkladných oborech jako jsou:

1. Informační technologie 26-47-N/04
2. Veřejnosprávní činnosti, 68-43-N/04
3. Cestovní ruch, 65-43-N/01

22.1.1. Ředitelé a zástupci VOŠ 2004 - 2014

(Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Varnsdorf, Mariánská 1100, p.o.)

Ing., Mgr. Jan Hodničák (ředitelem od 1.9. 2004 - 31.8.2010)

Ing.Bc.Josef Mágr (zástupce ředitele od 1.9.2004 -31.12.2006)

Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf, p.o.

Ing. Petr Kotulič (statutární zástupce ředitele od 1.9. 2010 - 28.2. 2011)

Ing. František Hricz (ředitelem od 1.3. 2011 - 20. 11. 2012)

Ing. Bc.Petr Jakubec (současný ředitel od 21.11.2012)

Mgr.Zdeňka Vajsová od 1.1.2007 (zástupkyně ředitele)

23.1. Střední průmyslová škola TOS VARNSDORF s.r.o.

Tato střední odborná škola, sídlí v areálu firmy TOS Varnsdorf s.r.o. Říční 1774. Byla založena pod záštitou podniku TOS Varnsdorf, který byl založen v roce 1903 jako Strojírny Arno Plauer. Firma patří ke špičkám svého oboru po celé České republice. Firma skvěle funguje i za hranicemi a její zastoupení najdeme například v Číně, Rusku, Kanadě, Indii nebo Spojených státech amerických.

23.1.1. Logistika výuky

K výuce dochází v nově opraveném objektu areálu firmy. Žáci plní praktický výcvik přímo ve výrobě. Rekonstrukce a vybavení bylo financováno podnikem a část nákladu je hrazena státem. Do projektu se zapojilo mnoho firem z regionu, které se žáky mohou uzavřít smlouvy a hradit stipendia. Zapojené firmy nabízejí žákům garanci prvního zaměstnání a financují část nákladu žáka na studium, jako je ubytování, stipendium či cestovní náklady.

Tyto partnerské firmy jsou také součástí Rady školy a mimo jiné se podílejí na schvalování výukových programů. Smlouva, která je uzavřena mezi žákem a firmou je víceméně jednostranná.

Žák není povinen do firmy nastoupit ani není nucen vracet poskytnuté finanční prostředky.

Firma usiluje o vybraného žáka a snaží se ho získat do svého týmu.

V roce 2016 se otevřely první obory ukončené výučním listem i maturitní zkouškou⁴⁰:

23.1.2. Nabízené obory

1. Obráběč kovu - operátor CNC strojů
2. Strojní mechanik- montér
3. Strojírenství, konstrukce strojů, technologie obrábění
4. Mechanik seřizovač-programátor CNC strojů

⁴⁰ Svět průmyslu. Procházíme zrychlenou evolucí, ale ne revolucí, Jan Rýdl ml., *Svět průmyslu*, 2017. [online]. č. 8 [cit. 2018-10-03] Dostupný z <https://www.tosvarnsdorf.cz/cz/aktualni-informace/napsali-nas/svet-prumyslu-c-8-2017-clanek.html>

23.1.3. Článek Ing. Jana Rýdla

Předseda rady Ing. Jan Rýdl v článku „Založili jsme raději vlastní Střední průmyslovou školu TOS VARNSDORF“ v časopise „iProsperita,“ vysvětluje vznik a fungování školy.

„Na škole zastávají principy duálního vzdělávání, což také bylo cílem tohoto projektu od samého začátku. Odborníci z praxe doplňují specializovaný pedagogický kolektiv.

I když i to se zdálo být velmi komplikované prosadit u představitelů Ústeckého kraje, kteří zprvu nepodporovali názor podniku, že v kraji chybí škola právě s duálním vzděláním.

A to i přes to, že se tento způsob ověřil v sousedním Německu a Rakousku.“

Ing. Jan Rýdl také odpovídá na dotaz ohledně problému nedostatku kvalifikovaných dělníků. Podle něj má příčinu v chybném systému financování středních škol.

Podle pana Ing. Jana Rýdla, není správné financovat školy podle počtu přijímaných žáků, aniž by došlo ke studiu uplatnitelnosti na trhu práce.

Klade důraz na „duální vzdělání“ a na to že učiliště by měly být výhradně pod záštitou firem. Stát by mohl těmto školám vytvořit vhodné zázemí a postarat se o výuku všeobecných předmětů.⁴¹

⁴¹ BRIXI, Eva. Založili jsme raději vlastní Střední průmyslovou školu TOS VARNSDORF, *iProsperita*, 2016. [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupný: <https://www.iprosperita.cz/generalni-partner-tos-varnsdorf/7809-zalozili-jsme-radeji-vlastni-stredni-prumyslovou-skolu-tos-varnsdorf-2>

Rozhovor

Praktickou část této bakalářské práce doplňuji rozhovorem s panem Ing., Bc. Petrem Jakubcem, ředitelem Vyšší odborné školy a Střední školy, Varnsdorf, p.o., uskutečněným dne 15. března 2018 ve Varnsdorfu, v budově školy. Rozhovor s panem ředitelem probíhal formou dotazu a odpovědí, nahrávaných na mobilní zařízení.

Jak vzniklo pane řediteli, odborné školství v našem městě?

Co se týká školství, bavíme se tedy o vzniku odborného školství. Jako takové, dá se říct, bylo založeno ve Varnsdorfu, na základě vzniku Pracovních záloh v roce 1946. Tyto pracovní zálohy, obdoba dnešních učilišť, byly trochu podle Baťovského vzoru, určitou zálohou mladých pracovníků pro průmyslové závody. To znamená, že do Pracovních záloh vstupovali děti okolo 15 let. V té době to byly jakési společenské buňky, kde se kolektivně žilo, spalo, atd. Pracovní zálohy, podle mých informací, měli dvě budovy, Mariánský ústav č.p.1100 a druhá část byla ubytována ZŠ náměstí. Myslím si, že chlapci a děvčata byli rozděleni a vše tenkrát odpovídalo duchu té doby to znamená, že ubytování ve třídách, ve společných ložnicích, společné sociální zařízení, společný nástup do práce.

Viděl jsem i nějaký snímek jak tyto pracovní zálohy právě z té základní školy na náměstí, společně šly v nějakém trojstupu do Elitky, do zaměstnání ... V duchu kolektivismu to takto bylo pojato. Tyto pracovní zálohy, pracovaly hromadně pro Varnsdorfské podniky, to znamená, tenkrát ještě nebyla Velveta, nebyla Elitka, TOS. Teprve se začalo slučovat z řad menších podniků do velkých celků. Slučováním podobných tkalcovských podniků, vzniká podnik Velveta a také potřebuje zaškolené odborníky. Lídrem učňovského školství a garantem pro zřízení těchto přípravných, zaškolovacích buňek se stala firma Elite. Délka zaškolování byla 1 až dva roky, podle oboru.

Hromadné vedení výuky a kolektivní snahy, zapříčinily začátkem padesátých let rozpad Pracovních záloh a vznikají první Závodní školy práce (1951-1952). No jenže toto hromadné vedení a kolektivní duch se začal pomalu překonávat, protože tyto podniky, chtěly mít,

řekněme, lépe strukturovanou výuku pro svoje potřeby. To znamená někdy začátkem padesátých let, myslím v roce 1951 až 1953. Postup nebyl k určitému datumu, spíš se dělilo postupně, z něj začali vznikat Závodní školy práce. To znamená, že z těchto velkých celků pro více podniků a hromadného ubytování, se rušili. Podniky si začali vychovávat svoje žáky.

Co se týká Velvety, tak Závodní škola práce byla po Varnsdorfu roztržštěná, ale hlavní centrum tohoto vzdělávání bylo v bývalém závodním klubu podniku Velvetu. Tedy dnes v budově naší školy u Kostela Bez věže ... Také vím, že chlapci byli ubytováni v Dolním Podluží v rodinném domku, který dnes již neexistuje. Teoretická výuka byla soustředěná v Závodním klubu Velvetu.

Co se týká Elitky, ta si vychovávala žáky s tím, že žáci byli ubytováni ve velké budově na Bratislavské 2166 , oni neměly na starost jen vychovávat mládež, ale zaškolovat i starší pracovníky, byla to komplexní instituce. A tady také probíhala v horním, tuším osmém patře, výuka pro potřeby Elite Varnsdorf. Postupně tyto Závodní školy práce, přerůstaly do učilišť a učiliště jako takové, tak i školy byly rozhodnutím MŠ, průmyslu resortními ministerstvy upraveny. Na základě nového školského zákona pak stát ustanovil konečnou podobu Učňovských učilišť ...

Co se týká Střední průmyslové školy ve Varnsdorfu, tak průmyslovka měla také zajímavou historii. Ve Varnsdorfu byla původně v roce 1953 přistěhována Lesnická průmyslovka, která vlastně působila několik roků a pak byla přesunuta do Šluknova, kde sídlí dodnes. A co se týká Strojní průmyslovky, ta byla zase ustanovena tuším v roce 1957. Ještě abych byl přesný, tak ty Závodní školy práce, byly trošku složitější, protože v těch padesátých letech, nějakou dobu, konkrétně pro Velvetu nepůsobila ve Varnsdorfu, ale působila v Zahradách u Rumburka, kde vlastně vznikaly nové projekty a byl vytvořen tzv. Školní závod. Budova, bývalé textilky, dnes už je v havarijním stavu, kam se nastěhovalo i strojní vybavení, stavy atd., zde probíhala praxe a přípravné dovednosti. Tento závod v Zahradách působil ve druhé polovině padesátých let. Ten nakonec vychovával nejenom pro Velvetu, ale vychovával i pro Benar a ostatní textilní podniky, zabývající se tkalcovství v celém regionu. Koncem šedesátých let se z učiliště stalo Silniční učiliště.

Co se týká TOSu Varnsdorf, tak tam také vzniklo učiliště na základě Pracovních záloh. Myslím, že v druhé polovině padesátých let. Sídlilo v budově na ulici Karolíny Světlé.

Pak následuje Energo učiliště, to znamená, učiliště Severočeských energetických závodů, to vlastně ve Varnsdorfu původně nebylo, nemělo zázemí. Původně se elektrikáři učili v Rumburku, pod dnešní Polygrafickou školou a měli tyto učně různě umístěny po výběžku a nejvíc jich bylo, myslím v Kamenickém Šenově. Časem vzniklo velké učiliště až za pana Kočího. To znamenalo přestavbou, která začala kolem roku 1986 a byla dokončena až kolem roku 1990.

Učiliště Spojů, ubytování a stravování žáků bylo v dnešním hotelu Atrium, hned vedle pošty. Když bylo děvčat hodně, sídlily i v horních patrech budovy pošty. Toto bylo pouze odloučené pracoviště, samostatná škola sídlila v Ústí nad Labem ve Stříbrnících. Ve Varnsdorfu přesto měli víc žákyň, než v Ústí. Učiliště spojů, kdy vzniklo nevím, ale bylo ukončeno v roce 1996. Výuka byla přesunuta do mateřského učiliště.

Pane řediteli, proč bylo zde ve Šluknovském výběžku tolik učilišť?

Víte, tady ve Varnsdorfu bylo sedm vzdělávacích zařízení a vůbec tady po výběžku další spousta. Tenkrát totiž zasáhla státní politika, okrajové části republiky byly vysídleny. Sudečtí Němci odešli a těch nově příchozích nebylo tolik. To znamená, že ty podniky a průmysl co tu zbyl, tak nemělo tolik zaměstnanců. To znamená, že se postavily a založily učiliště, kde z vnitrozemí došli mladí lidé, vyučili se. Dříve to bylo tak navázané, že když se někdo vyučil pro nějaký podnik, tak měl za povinnost stejnou dobu, jakou se učil, pracovat v tom kterém podniku jako normální zaměstnanec. Bylo to nastaveno tak, že poměrně hodně velká část těch lidí, kteří tady vystudovali a zůstali, založili rodiny. Stát k tomu přistupoval i tak, že zde zakládal i vojenské posádky atd ... Dnes nám to připadá úsměvné, ale tenkrát to byla cílená podmínka státu.

Jak pane řediteli, vnímáte duální systém školství?

Duální školství, je podle mě v současné době v krizi ... Tady se to vidí jako nějaká spásná myšlenka, ale na příkladu Němců, kteří mají obrovské problémy, protože: Víte na čem je založeno duální školství? Podniky totiž nevypisují tolik pracovních míst a smlouvu dotyčný žák nepodepisuje se státem, ale uzavírá s podnikem, který vlastně hradí tu jeho výuku. Stát hradí teoretickou výuku. Nicméně, tam je to vzdělávání na základní škole o rok delší, to znamená, že duální systém už nepodporuje všeobecně vzdělávací předměty na učilištích ... U nás máme o dva roky delší výuku matematiky, češtiny, dějepisu..

Duální systém z tohoto pohledu tudíž nevychovává tak vzdělané lidi jako máme my. Ty podniky to nepotřebují, potřebují člověka ke stroji a ne aby byl chytrý. S tím jsou jenom problémy. To znamená, že duální systém je takhle nastaven. Další problém, který vidím je v podnicích, které si vypěstují v duálním systému pracovníka tzv. pro sebe. Naučí ho většinou na svoji technologii a postupy. Rozdíl mezi státním učilištěm je o povinnosti naučit různé obecné technologie a celkovému přehledu jeho oboru. Tím se zvyšuje zaměstnatelnost ... Další problém spatřuji u závěrečných zkoušek, které jsou předepsány pro všechna učiliště stejným způsobem ...

Děkuji za rozhovor

Závěr

Cílem bakalářské práce, bylo vytvořit historický přehled odborného školství ve Varnsdorfu. K mé práci, byly použity materiály odborné literatury, internetu a výpovědí pamětníků. Výsledkem je přehled odborného školství ve Varnsdorfu v historických souvislostech a krátká úvaha nad duálním školstvím.

Seznam použitých informačních zdrojů

Almanach, ke 130. výročí povýšení Varnsdorfu na město. Rumburk: Rein, 1998, s. 101. ISBN 80-2382527-5.

Almanach Střední odborné učiliště textilní Bratislavská 2166 ,Varnsdorf 50 let odborného školství 1996.

Almanach, 35 let Střední průmyslová škola Varnsdorf, SPŠS ve Varnsdorfu 1990

BRIXI, Eva. Založili jsme raději vlastní Střední průmyslovou školu TOS VARNSDORF, *iProsperita*, 2016. [online]. [cit. 2018-02-03]. Dostupný z:
<https://www.iprosperita.cz/generalni-partner-tos-varnsdorf/7809-zalozili-jsme-radeji-vlastni-s-tredni-prumyslovou-skolu-tos-varnsdorf-2>

CIPRO, Miroslav. *Průvodce dějinami výchovy.* Praha: Panorama, 1984.

ČERNOHORSKÝ, Zdeněk, 1973. *Vývoj učňovského školství v Československu.* Vydání 1., v Praze: Státní ped. nakladatelství, n.p., stran 180. publikace č. 34-0-203. SPN 34-0-203.str.161

EBELOVÁ, Ivana. *Pražská a venkovská stavební řemesla v době renesance a baroka.* Praha: Scriptorium, 2001. 200s. ISBN 80-86197-33-6.

FIALA, Josef. *Varnsdorf, stručné dějiny.* Rumburk: SOU polygrafické, 1993.

JAKUBEC, Petr , VAJSOVÁ, Zdeňka . *140 let odborného školství ve Varnsdorfu.* Varnsdorf: Vyšší odborná škola a Střední škola Varnsdorf, 2014. ISBN 978-80-260-5873-1.

JŮVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky.* 3. Brno: Paido, 2007. ISBN 80-85931-07-9.

Mandava: vlastivědné čtení z Varnsdorfu a Šluknovského výběžku: ročenka Kruhu přátel muzea Varnsdorf. Varnsdorf: Kruh přátel muzea Varnsdorf, 2004. ISBN 978-80-905073-7-1.

NĚMEC, Jan. *Obrázky z průmyslových dějin Šluknovska: Bilder aus der Industriegeschichte des Schluckenauer Zipfels = Snapshots of an industrial past the Sluknov Spur.* Rumburk: Město Rumburk, 2012. ISBN 978-80-87513-01-9.

PALME, Alois. *Varnsdorf a jeho historické pamětihodnosti od založení až do roku 1850.* Varnsdorf: Kruh přátel muzea, 1999. ISBN 80-2384206-4.

Svět průmyslu. Procházíme zrychlenou evolucí, ale ne revolucí, Jan Rýdl ml., *Svět průmyslu*, 2017. [online]. č. 8 [cit. 2018-10-03]
<https://www.tosvarnsdorf.cz/cz/aktualni-informace/napsali-nas/ Svet-prumyslu-c-8-2017>

Internetový zdroj: www.nuov.cz

Internetový zdroj: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/>,

ŠTVERÁK, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.

Varnsdorf: město průmyslu a zahrad. Česká Lípa: Studio REMA, 1993, s. 393. ISBN 80-239-0276-8.

WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV.*

století. Praha: Česká Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906.